

«Мандрівець», «Консультанти»; психолого-педагогічний консультпункт «Проблемні питання»; родинно-гімназійні КТС : «Батьківський імідж» (Популяризація здорового способу життя); «Мережаки та мереженята» (Дитина у комп'ютерній мережі); «Сімейними стежками» (Презентація родинних традицій); «Особливе коло» (Спільні зустрічі з відомими людьми, духовенством, громадськими організаціями); університет сімейних знань «Батьківський такт» (батьківські зустрічі).

Побудова освітнього середовища з елементами психогеографії на засадах «педагогіки партнерства» та гуманістичної еко«матриці» національної спадщини, інтеграції компетентнісного, особистісно орієнтованого та геопсихоекологічного підходів сприятиме формуванню екоментальної культури дітей та молоді.

Література

1. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf/>
2. Кісь Роман. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору). Львів: Літопис, 2005. 300 с.
3. Кремень В. Г. Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму : [монографія]. К. : Педагогічна думка, 2012. 448 с.
4. Кравець В. П., Кікінежді О. М., Шульга І. М. До проблеми гуманізації освітньо-виховного простору сучасної української школи. *Освітологія*. 2018. № 7. С. 15–21.
5. Сампара О. В., Кікінежді О. М. Фінансова мудрість родинної педагогіки: програма освітнього курсу для батьків з фінансової грамотності дітей. К. : УБС НБУ, 2015. 23 с. (Проект «Програма розвитку фінансового сектору (USAID / FINREP-II)»)

УДК 378.016:373.3

Семенча Л.Г.

кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних дисциплін
КВНЗ «Нікопольський педагогічний коледж» ДОР
semencha2010@ukr.net

Шевякова Н.Л.

кандидат психологічних наук, директор КВНЗ
«Нікопольський педагогічний коледж» ДОР
n.l.shevyakova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ДО ПРАКТИЧНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН З МЕТОДИКАМИ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

Переорієнтація початкової освіти на компетентнісний розвиток вимагає від педагога не тільки дидактичних знань, але й сформованих механізмів щодо

критичного осмислення і варіативного застосування змісту, форм і методів з урахуванням інтересів та здібностей учнів. На цьому акцентується увага у концепції «Нової української школи».

Одним із важливих завдань вищого навчального закладу, як зазначено в Законі України «Про вищу освіту» (ст. 26), є формування особистості, яка вміє вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах. Поряд з тим, у педагогічній теорії недостатньо розроблено адекватних моделей і технологій, які спрямовані на формування критичного мислення та здатності вирішувати проблеми як складової професійної компетентності майбутніх педагогів.

Отже, на перше місце у професійній підготовці вчителів початкової ланки освіти постає завдання формування у них критичного мислення та здатності вирішувати проблеми як складові професійної компетентності.

Сьогодні науковці та вчителі в Україні використовують методи та стратегії технології розвитку критичного мислення, узагальнюють теоретичні положення та набувають власний практичний досвід. Серед них варто виділити Н. Дементієвську, О. Пометун, І. Сущенко, О. Тягло, С. Терно та ін. [1, 3, 5, 7].

Зарубіжні вчені (К. Мередіт, М. Ліпмен) розглядають критичне мислення як здатність аналізувати точки зору учасників навчального процесу, висувати та захищати власну точку зору стосовно певної проблеми [2].

Метою статті є розкриття технологій, що сприяють формуванню навичок критичного мислення майбутніх вчителів початкових класів у процесі професійної підготовки.

Технологія критичного мислення, яку ми вважаємо найбільш вдалою для занять з педагогіки, психології та фахових методик початкового навчання, допомагає формувати здатність студентів аналізувати отриману інформацію, перевіряти і переосмислювати її, самостійно встановлювати істину, приймати рішення і аргументовано захищати свою позицію. Також вона пропонує такий підхід до навчання, який привчає студентів до критичного аналізу, формує власну думку, навчає коректному скептицизму, зіставленню інформації з протилежних точок зору, розробці системи доказів на підтримку певної точки зору, вчить ретельно досліджувати нову інформацію, просіювати її, оцінювати нові ідеї, вирішувати, що важливо, а що ні, визначати загальну цінність нових знань на основі власних потреб і цілей.

Інтерактивні технології навчання, під час використання яких формується критичне мислення, О. Пометун, Л. Пироженко [1] поділили на чотири групи: парне навчання (робота студента з викладачем чи одногрупників), фронтальне навчання, навчання у грі, навчання у дискусії.

Під час проведення занять з педагогіки, психології та фахових методик викладачами педагогічного коледжу проводяться такі види і форми групового (кооперативного) навчання, як робота в парах, ротаційні трійки, «Два-чотири-всі разом», «Карусель», робота в малих групах, «Акваріум».

Під час роботи в парах на заняттях студенти виконують такі вправи: обговорення завдання, короткий текст; беруть інтерв'ю, визначають ставлення (думку) партнера до даного питання, твердження тощо; роблять критичний аналіз роботи один одного; формулюють підсумок до теми, яку вивчено тощо.

До фронтальних технологій інтерактивного навчання входить і обговорення проблеми у загальному колі (її застосовують з іншими технологіями), і «Мікрофон», і «Незакінчені речення» (поєднується з вправою «Мікрофон»), і «Мозковий штурм», і «Навчаючи-вчуся», і «Ажурна пилка», і «Case-метод», і «Дерево рішень».

До технологій навчання у грі відносяться імітації, рольові ігри, драматизація. Студенти самі обирають свою роль у грі; висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, покладаючи на себе відповідальність за обране рішення. Викладач в ігровій моделі виступає як: інструктор, суддя-рефері, тренер, головуючий, ведучий.

Розглянемо ресурси, які найчастіше використовуємо на заняттях.

По-перше, це презентації. Для виконання групової самостійної роботи щодо підготовки рекламного виступу (ролику) про технологію індивідуального розвитку дитини, студентам (група 3-4 особи) необхідно обрати технологію,

критично осмисливши її переваги і недоліки застосування у роботі з дітьми, переконати інших у її ефективності.

Особливо популярним серед студентів коледжу є *метод проектів*. Активно використовуємо в роботі ігрові, творчі та проектно-орієнтовані проекти. Вдало вписуються у структуру заняття і елементи довгострокових проектів, які використовуємо у вигляді випереджувальних завдань, для створення проблемних ситуацій.

Під час вивчення дисципліни «Психологія» студенти готують проекти, присвячені відомим психологам, їхньому життєвому і творчому шляху, це і З. Фрейд, і Л. С. Виготський, і Г. С. Костюк, і С. Д. Максименко та ін. Під час вивчення вікової психології цікавими є проекти, присвячені віковим кризам, віковим періодизаціям з огляду на різні наукові школи. На педагогіці та педагогічній психології – це професіограма майбутнього вчителя, вимоги до особистості вчителя, стилі педагогічної діяльності та ін.

Метод мозкової атаки (брейнстормінг) використовується коли ставиться мета переконати студентів в труднощі при розв'язанні будь-якої проблеми. Такі, наприклад, як деякі проблеми загальної та педагогічної психології (закони розвитку психіки і практика навчання і виховання); у віковій психології (проблема підліткової кризи в психічному розвитку).

«Круглий стіл» проводимо спільно з викладачем педагогіки для студентів, які вивчають розділ психології «Особистість і діяльність», заняття по темі «Психологія поведінки особистості під час навчально-виховного процесу». У межах *дискусії (дебатів)* проводимо на заняттях: метод ПРЕС, дискусію в стилі телевізійного ток-шоу, заняття-дебати з психології на тему «Методи сучасної психології», «Свідомість і самосвідомість людини», «Особистість як предмет психологічного пізнання», «Проблема періодизації психічного віку», «Психологія особистості вчителя» та ін.

Опрацьовуючи *метод ділової гри*, студенти засвоюють операції виокремлення з гри ігрової цілі й структури та навчаються застосовувати ці знання в навчальному контексті. Наприклад, на заняттях з педагогіки,

педагогічної психології та методик початкового навчання зі студентами постійно розігруються ситуації: «урок», «робота з відстаючими», «розбір помилок», «батьківські збори».

Для діагностування рівня сформованості критичності мислення студентів 1 та 4 курсів педагогічного коледжу нами було проведено анкету, розроблену Ізотовою Н. В. Результати виявилися наступними:

У студентів першого курсу було діагностовано такий рівень сформованості критичності мислення: 13% - високий рівень; 48% - середній рівень; 39% - низький рівень.

Студенти з низьким рівнем характеризуються досить рідкими проявами саморефлексії, неадекватною самооцінкою, відсутністю прагнення до пошуку істини та чітких критеріїв для оцінювання подій, явищ і інших людей.

У студентів із *середнім рівнем* прояви саморефлексії і самоаналізу досить часті, наявні критерії оцінювання людей і явищ, адекватна самооцінка, стійке прагнення до пошуку істини, аналіз подій і явищ.

Високий рівень є характерним для студентів зі стійким прагненням систематично оцінювати власну діяльність і діяльність інших людей, піддавати всебічній перевірці висунуті припущення, адекватна самооцінка.

У студентів 4 курсу результати були такими: 37% мають високий рівень; 52% - середній рівень; 11% - низький рівень.

Отже, після вивчення педагогіки, психології, фахових методик рівень сформованості критичності мислення студентів випускних груп підвищився у порівнянні зі студентами першого курсу.

Вказані вище технології розвитку критичного мислення, які використовуються під час опанування студентами педагогічного коледжу педагогіки, психології та фахових методик, дозволяють досягти поставлених цілей. У подальшому планується висвітлення проблеми розроблення критеріїв та методики вивчення сформованості критичного мислення у студентів педагогічного коледжу.

Література

1. Пометун О. І. Сучасний урок.Інтерактивні технології навчання. Наукова література: посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. :Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Психология критического мышления / Д. Халперн. – СПб.: Питер, 2000.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За заг. ред. О. І. Пометун. – Київ: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення: досвід експериментального дослідження / С. О.Терно // Історія в школах України. – 2007. – № 9-10. – С. 3-11.
5. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти / С. О. Терно. – Запоріжжя: Просвіта, 2009. – 268 с.
6. Ткаченко Л. І. Використання проектної технології у формуванні критичного мислення майбутнього вчителя початкової школи / Л. І. Ткаченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових

праць УДПУ імені Павла Тичини. – Умань, 2012. – Випуск 6. – Частина 3. – С.123.

7. Тягло О. В. Критичне мислення: [навч. посібник] / О. В. Тягло. – Харків: Основа, 2008. – 192 с.
8. Шеремет М. Критичне мислення: діяльнісний підхід / М. Шеремет // Шлях освіти: науково-методичний журнал. –2004. – №4. – С. 28–31.

УДК 373.3/5

Сергуніна Т. О.

кандидат філологічних наук,
доцент, методист відділу організаційно-методичної та
інформаційно-видавничої діяльності
ТОКІППО
sergunina@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реалізація концепції Нової української школи неможлива без відповідної підготовки (інноваційної, науково-методичної, психологічної) педагогів усіх ланок освіти. Перебудова шкільної освіти направлена на переакцентуацію уваги вчителів із формальної передачі знань здобувачам освіти на розвиток їх мислення, практичних навичок, підготовку учнів до практичної діяльності, вироблення в них уміння жити у дорослому суспільстві. Про це писав ще у 90-ті роки Карл Роджерс, який був представником гуманістичної педагогіки. Він вважав, що «необхідно дозволити учням стикнутися з важливими проблемами їх життя, поставити спірні питання, котрі викличуть у них потребу їх вирішити. Таке навчання не тільки передає учням знання – воно сприяє їх розвитку. При цьому вчитель не має нав'язувати учневі шляхи вирішення проблем; його завдання полягає у наданні школяреві можливості вибирати і самостійно знаходити потрібні засоби. Засоби виявляться ефективними, якщо вони потрібні і корисні для самого учня» (переклад наш – Т. С.) [2]. За гуманістичним вченням, навчання є вільним, ініціюється самими учнями і направлене на засвоєння смислів як елементів особистого досвіду.

Метою нашого дослідження є показати роль розвитку критичного мислення учнів у їх інтелектуальному й емоційному становленні та підготовці до практичного життя у суспільстві.

Одним із завдань навчання у сучасній школі є виховання інтелекту творчої і незалежної особистості, здатної на критично-конструктивне бачення себе, навколишнього світу і своєї ролі в ньому. Демократичному суспільству потрібні люди, які можуть критично мислити, проявляти творчість, ініціативність, керувати своїми емоціями, об'єктивно оцінювати ризики та виклики сьогодення, самостійно приймати рішення у скрутних ситуаціях, вирішувати різноманітні проблеми.

Бурхливі зміни у соціально-економічному житті спонукають учителя постійно вчитися. Головним завданням вчителя у НУШ є «не накопичення дитиною інформації, а засвоєння нею інтелектуальних технік, які є складовими